

Hertum, Jacobus van *Eerste Provinciale Veearts van Zeeland*

(4 januari 1805 te Goes – 20 december 1849 te Middelburg)

Zoon van hoefsmid-paardendokter Walter van Hertum en Antoinette de Witt. Gehuwd te Zierikzee (november 1833) met Johanna Ceele (overleden 1873), bij wie hij 8 kinderen kreeg., waarvan een zoon priester werd en later pastoor te Monnikendam. Deze was auteur van het vierdelige werk *Levens der heiligen voor alle dagen des jaars* ('s-Hertogenbosch, 1873, 1874).

Opleiding

De opleiding tot hoefsmid moest afgebroken worden omdat Jacobus voor dit beroep te tenergebouwd was. In 1825 ging hij muzieklessen volgen in Roosendaal. Maar het veterinaire nevenberoep van zijn vader oefende toch zoveel aantrekkingskracht uit dat hij het jaar daarop gebruik maakte van de mogelijkheid op kosten van het Fonds voor den Landbouw toegelaten te worden tot de Rijks Veeartsenijschool. Ondanks een zware ziekte, beëindigde hij de studie in de voorgeschreven tijd en werd in juli 1830 bevorderd tot veearts der 1^{ste} klasse.

Loopbaan

In augustus 1830 werd hij benoemd als veearts voor het 2^{de} district van de provincie Zeeland, en de maand daarop opende hij zijn praktijk te Zierikzee. Enige waarnemingen uit de eerste praktijkjaren werden opgenomen in deel 3 van het *Veeartsenijkundig Magazijn*. Deze betroffen de genezing van een traanfistel bij een paard door middel van het brandijzer, het ontstaan van plotselinge doofheid bij een paard, het ontstaan en de genezing van *fluor albus* bij een merrie, epilepsie bij een rund en enige gevallen van steenkalveren. Ook hield hij zich, tezamen met de plaatselijke medicus H. Goemans, bezig met het aanmaken van koepokstof via retrovaccinatie van mens op rund, waarover gerapporteerd werd in de *Algemeene Konst- en Letterbode*. In 1835 bedankte hij voor de benoeming tot stads-veearts te Nijmegen. In de strijd tegen de longziekte, die in 1838 ook Zeeland bereikte, was hij door toepassing van de geëigende maatregelen uitermate succesvol. Op zijn voorstel kwam een reglement tegen de insleping van longziekte in Zeeland tot stand en werd een corps provinciale veeartsen gevormd. Met ingang van 1 november 1839 werd hij, als Eerste Provinciale Veearts aan het hoofd van dit corps benoemd met als standplaats Middelburg. Hij werd tevens adviserend lid van de Commissie van Landbouw in Zeeland. Daarnaast was hij een actief lid van de Zeeuwse Maatschappij van Landbouw en Veeteelt. Hij behoorde in 1848 tot de oprichters van het *Centraal Veeartsenijkundig Genootschap*. Hij overleed op 44-jarige leeftijd.

Verdiensten

Van Hertum was door zijn onafhankelijke geest, helder inzicht in de aard van de longziekte en door zijn overtuigingskracht, die de Zeeuwse overheid deed besluiten om de passende maatregelen te treffen, ver vooruit op zijn tijdgenoten. Zestien maal is zijn radicale aanpak om ziek en verdacht vee af te maken in Zeeland toegepast, waardoor deze provincie gespaard bleef voor grote verliezen. Zijn geschriften hadden niet uitsluitend betrekking op de longziekte. Ook meer algemene onderwerpen als vaccinatie, landbouw en veeteelt werden door hem behandeld. Meer dan eens beklemtoonde hij de noodzaak van wetenschappelijk gevormde veeartsen.

Op maatschappelijk gebied heeft hij ook zijn bijdragen geleverd. Als kerkmeester van de R.K. Gemeente te Middelburg nam hij het initiatief voor de bouw van de nieuwe St. Pieterskerk, die op 6 mei 1843 werd ingewijd. En als mede-regent van de godshuizen, waartoe hij in 1846 door de gemeenteraad van Middelburg was benoemd, droeg hij zorg voor de opvoeding van weeskinderen.

Eerbewijzen

In 1836 ontving hij een gouden medaille van koning Willem I voor zijn werk ten behoeve van de koepokstofbereiding. In 1848 ontving hij een gouden medaille van de *Zeeuwse Maatschappij van Landbouw en Veeteelt* als dank voor het feit dat hij Zeeland behoed had voor de longziekte. De *Vee-artsenijkundige Vereniging in Noord-Holland* benoemde hem in 1849 tot lid van verdienste.

Als een postuum eerbewijs kunnen de gratificaties gelden die zijn weduwe door het Provinciaal Bestuur enige malen werden toegekend uit dank voor de manier waarop “de overleden kundige, alles voor zijn wetenschap over hebbende veearts zijn systeem tegen de toenmalige lessen der wetenschap, tegen hoge autoriteiten, tegen hatelijke personaliteiten had volgehouden, hoe hij getriumfeerd had, en hoe men elders zijn denkbeelden nu ook huldigde” (*Het Repertorium.*, 4, 256, 1851).

Publicaties

Bijdrage tot de verbetering en veredeling der vee-teelt in het Koninkrijk der Nederlanden.

Zierikzee: J. van de Velde Olivier, 1836;

Landbouwkundige beschrijving van een gedeelte der provincie Zeeland, betreffende hoofdzakelijk de eilanden Walcheren, Schouwen, en Zuid- en Noord-Beveland, *Tijdschrift ter bevordering van de nijverheid*, dl. 3, 1836;

Verhandeling over de besmettelijke longziekte van het rundvee en de maatregelen en middelen om derzelve af te weren en te stuiten. Zierikzee: P. de Looze, 1839. 2^{de} verm. dr., 1842;

Bijdrage tot de kennis en verbetering der paardenfokkerij in de provincie Zeeland.

Middelburg, 1843;

Een woord over de besmettelijke longziekte onder het rundvee, *De vriend van den landman*, 1845;

Over den toestand der veeteelt in Frankrijk. Middelburg, 1846;

Korte en bevattelijke onderrichtingen over de schurft der schapen. Naar het Hoogduitsch van [Eduard von] Hering. Uitg. door de Commissie van Landbouw in Zeeland. Middelburg: U.F. Auer, 1847;

Een woord over het aanwenden van aderlatingen bij de besmettende longziekte van het rundvee, benevens enige nadere beschouwingen omtrent de geneesbaarheid dezer ziekte in het algemeen, en de maatregelen om delve voor te komen of in hare beginselen te stuiten, *Het Repertorium*, 2, 48-50, 63-66, 1848/49.

Biografie

M. Luteyn Mazure. Levensschets van Jacobus van Hertum. *Het Repertorium*, 4, 173-175, 1851;

F. Nagtglas. *Levensberichten van Zeeuwen*. Deel 1. Middelburg, 1890. p. 225-226;

W.C. Schimmel. *Nieuw Nederlandsch Biographisch Woordenboek*. Deel 1. k. 1090, 1911.

(A. Mathijssen)